

ks. Wojciech Baran

 <https://orcid.org/0000-0002-3049-0050>

Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej

Królowa Jadwiga i odpusty jubileuszowe

Kościół udziela odpustów, czyli łaski darowania kary doczesnej co do win odpuszczonych już w sakramencie pokuty z racji rozmaitych okoliczności życia Kościoła i celebracji ku czci świętych. Zwyczajowo odpust można było uzyskać za łączne wypełnienie następujących warunków: przystąpienie do spowiedzi, przyjęcie Komunii Świętej i wykonanie czynu związanego z odpustem (np. pielgrzymka, modlitwa, dzieło miłosierdzia)¹, a obowiązujące dokumenty kościelne mówią także o konieczności trwania w wolności od grzechu, nawet powszedniego, oraz o modlitwie

- 1 Na temat historii i teologii odpustów zob. P. Nikolaus, *Geschichte des Ablasses im Mittelalter vom Ursprunge bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts*, vol. 1–3, Paderborn 1922–1923; *Promissory notes on the treasury of merits. Indulgences in late medieval Europe*, ed. R. N. Swanson, Leiden 2006, B. de Margerie, *Tajemnica odpustów*, tłum. K. Dybeł, Kraków 2008. Na temat odpustów w Polsce średniowiecznej zob. W. Szymborski, *Odpusty w Polsce średniowiecznej*, Kraków 2011. Por. także P. Kirsch, *Der Portiunkula-Ablass, eine kritisch-historische Studie*, Tübingen 1906; R. W. Shaffern, *Dominicans, indulgences and imperial rivalry in fourteenth-century Germany*, Lewiston 2014; S. Jenks, *Documents on the papal plenary indulgences, 1300–1517: preached in the Regnum Teutonicum*, Leiden–Boston 2018.

w intencjach Ojca Świętego². Spośród rozmaitych przywilejów odpustowych udzielonych przez Stolicę Apostolską dwa związane były z królową Jadwigą. Pierwszy z nich został udzielony przez papieża Bonifacego IX 16 października 1391 w odpowiedzi na suplikę Pani Wawelskiej. Dotyczył możliwości uzyskania odpustu zupełnego z racji roku jubileuszowego za nawiedzenie świątyń w Polsce, bez konieczności pielgrzymki do Rzymu³. Drugi został udzielony przez Penitencjarię Apostolską 28 maja 2024 roku na mocy władzy nadanej przez papieża Franciszka w odpowiedzi na prośbę arcybiskupa krakowskiego Marka Jędraszewskiego. Dotyczył możliwości uzyskania odpustu zupełnego za nawiedzenie katedry wawelskiej i udział w uroczystościach związanych z obchodem 650-lecia urodzin św. Jadwigi. Tym dwóm odpustom przyjrzymy się w niniejszym przyczynku.

Od 1299 roku przyjął się w Kościele zwyczaj obchodzenia jubileuszowego roku zbawienia, który najpierw miano obchodzić co sto, później co pięćdziesiąt, a wreszcie co dwadzieścia pięć lat. Dodatkowo wprowadzono jubileusze odkupienia, które były celebrowane w okrągłą rocznicę śmierci Chrystusa na krzyżu, tradycyjnie wyznaczoną na 33 rok n.e. Pierwszy rok jubileuszowy w historii Kościoła odbył się w 1300 roku, a kolejny celebrowano w 1350 roku. Następny rok jubileuszowy przewidziany był na 1400 rok, lecz papież Urban VI zdecydował, że będzie on obchodzony w 1390 roku. Rok ten został już otwarty przez jego następcę, Bonifacego IX⁴.

- 2 Por. *Konstytucja apostolska papieża Pawła VI „Indulgentiarum Doctrina” z dnia 1 I 1967*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 20 (1967) nr 1, s. 1–13; *Wykaz odpustów: normy i nadania. Wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 r.*, Katowice 2012, s. 21–28; *Katechizm Kościoła katolickiego*, wyd. 2 poprawione, Poznań 2018, nr 1471–1479; *Kodeks prawa kanonicznego: promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*, tłum. P. Majer, L. Adamowicz, Poznań 2022, kan. 992–997.
- 3 Dziękuję ks. prof. dr. hab. Jackowi Urbanowi za zwrócenie mojej uwagi na ten odpust.
- 4 Por. A. Frugoni, *Il giubileo di Bonifacio VIII*, ed. A. de Vincentiis, ed. 3, Roma 2000; M. Fois, *Il Giubileo del 1300*, „Archivium Historiae Pontificiae” 38 (2000), s. 23–40; D. Webb, *Pardons and pilgrims*, w: *Promissory notes...*, s. 241–275; E. M. Jung-Inglessis, *Rok Święty w Rzymie: historia i teraźniejszość*, tłum., oprac. i red. E. Osiecki i in., Warszawa–Opole 2000; C. Krakowiak, M. Staszewicz, *Rok jubileuszowy, rok święty*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 17, red. E. Giglewicz i in., Lublin 2012, kol. 321–234.

W średniowieczu wyprawa z Polski do Rzymu w celu uzyskania odpustu jubileuszowego była ekspedycją kosztowną, a często także niebezpieczną. Wiedzę o trudnych okolicznościach wyprawy do Wiecznego Miasta z końcem XIV wieku czerpiemy się z kopii supliki królowej Jadwigi do papieża Bonifacego IX sprzed 16 października 1391 roku⁵, zachowanej w jednym z rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej i wydanej drukiem przez ks. Czesława Skowrona⁶. Polska królowa pisze papieżowi, że diabeł, „wróg pokoju i siewca niezgody” (*aemulus pacis ac sator discordiae*), wlał „jad swej złości w serca rządzących Austrią” i w ten sposób stanął na przeszkodzie polskiemu pątnikom. W wyniku tego diabelskiego działania wielu pielgrzymów napotkało „na przeszkodę w doprowadzeniu do końca swego zbawionego planu”, czyli dotarcia do Rzymu. „Zostali zatrzymani, skrepowani, ograbieni z rzeczy i pieniędzy, wtrąceni do więzień, nadto niektórzy za wykupienie doczesnego życia zostali, w zależności od stanowiska danej osoby, oszacowani na sumy pieniężne i tak z nimi postępowano, że niektórzy z powodu okrucieństwa wymierzonych im tortur zeszedli z tego świata, a pozostali, pozbawieni środków do życia, prawie półżywi wrócili do swych domów nie doprowadziwszy do celu pielgrzymki”⁷. W kontekście trudów pielgrzymiej drogi poprzez Europę warto zwrócić także uwagę, że królowa mówi *expressis verbis* o kłopotach napotkanych nie gdzie indziej, jak w rządzonej przez Habsburgów Austrii. Fakt ten wydaje się

- 5 To data odpowiedzi papieskiej na suplikę Jadwigi. Będzie o niej mowa dalej.
- 6 Biblioteka Jagiellońska, Rękopis 2192, k. 32r–v; Irena Sułkowska-Kuraś i Stanisław Kuraś błędnie przekazali, że suplika ta znajduje się w rękopisie 2129, por. *Bullarium Poloniae*, t. 3: 1378–1417, red. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Romae–Lublina 1988, s. 46. Edycję i tłumaczenie supliki królowej Jadwigi opracował ks. Czesław Skowron. Zob. *Jadwiga Królowa polska prosi papieża Bonifacego IX o odpust jubileuszowy uzyskiwany w kościołach krakowskich*, ed. i tłum. C. Skowron, w: *Dzieło Jadwigi i Jagielły*, wybór i oprac. W. Biliński, Warszawa 1989, s. 261–265; por. M. Jagosz, *Beatyfikacja i kanonizacja Świętej Jadwigi Królowej*, Kraków 2003, s. 106.
- 7 *Jadwiga...*, ed. i tłum. C. Skowron, s. 263. Tekst łaciński tamże, s. 261: „Nonnulli ipsorum meorum, videlicet ymmo quamplurimi fuerunt, in prefata terra Austrie in ipsorum proposito salubri impediti, detenti, vinculati, rebus ac sumptibus spoliati, carceribus mancipati, insuper pro temporalis vite redemptione diversi iuxta condicionem personarum ad summas pecunie sunt taxati taliter, quod aliquibus propter tormentorum ipsis inflictorum acerbiter de hac luce migrantibus, ceteri necessariis vite privati nec perfecto peregrinationis itinere velud semivivi vix ad propria redierunt”.

subtelnym przejawem rywalizacji o dominację w Europie Środkowej między Habsburgami a Jagiellonami oraz celowym ukazaniem w negatywnym świetle rodu Habsburgów, którzy czynią krzywdę pątnikom pochodzącym z królestwa rządzonego przez Jadwigę oraz niedawno ochrzczonego Władysława Jagiełłę (1386).

Niemożliwe do pokonania trudności przyczyniły się do zniechęcenia do podjęcia pielgrzymki przez innych poddanych królowej. Znając wartość odpustu zupełnego i dostrzegając wręcz niepokonalne trudy wędrowki do Rzymu, królowa prosi papieża o możliwość uzyskania odpustu jubileuszowego dla swoich poddanych i obcokrajowców mieszkających w jej królestwie za nawiedzenie wyznaczonych przez papieża kościołów miasta Krakowa w przeciągu czterech miesięcy od momentu ogłoszenia papieskiej decyzji. Jadwiga zwraca ponadto uwagę, że papieska łaska byłaby wyjątkowo owocna duchowo dla niedawno ochrzczonego mieszkańców Rusi, Litwy i Wołoszczyzny, którzy, jak zauważa Jadwiga, nawet nie do końca wiedzą, gdzie leży Rzym⁸. Przywilej papieski miał mieć więc charakter odpustu *ad instar*, to znaczy, że pielgrzymowanie w roku jubileuszowym do kościołów Krakowa miało odbywać się na podobieństwo jubileuszowej pielgrzymki do kościołów Rzymu. Co istotne w kontekście supliki królowej Jadwigi, papieskie odpusty *ad instar* rozpowszechniły się w Kościele od XIV wieku, a ich rozkwit przypadł na czasy wielkiej schizmy zachodniej (1378–1417)⁹, a więc w czasie, gdy o przywilej prosiła Pani Wawelska.

Suplika Jadwigi do papieża Bonifacego IX jest bardzo bogatym tekstem pod względem treści teologicznej. Ksiądz Adam Sachetnik snuje przypuszczenie, że redaktorem tego listu mógł być krakowski profesor Bartłomiej z Jasła (+ ok. 1407)¹⁰. Współczesny badacz nie pochyła się

8 *Jadwiga...*, ed. i tłum. C. Skowron, s. 264. Tekst łaciński tamże, s. 262.

9 Por. K. Frankl, *Papstschisma und Frömmigkeit. Die Ad instar-Ablässe*, „Römische Quartalschrift” 72 (1977), s. 57–124, 184–247; D. Webb, *Pardons and pilgrims*, s. 256–258, 263–264.

10 Zob. A. Sachetnik, *Prośba świętej Jadwigi królowej o pierwszy odpust jubileuszowy w Polsce*, w: *Dzieło Jadwigi i Jagiełły...*, s. 257. Bartłomiej z Jasła (ok. 1360–1407) studiował w Pradze, gdzie został magistrem sztuk wyzwolonych w 1385, później studiował tam prawo. Następnie wrócił do Krakowa i pracował nad reaktwowaniem Uniwersytetu Krakowskiego, gdzie kontynuował studia teologiczne. Por. K. Wójcik, *Bartłomiej z Jasła*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 2, red. F. Gryglewicz i in., Lublin 1985, kol. 78; *Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae*, oprac. J. Kaliszuk, A. Pieniądz, P. Węcowski, K. Skwierczyński, Kraków 2019, s. 62–73.

jednak nad przepięknymi i bogatymi w treści teologiczne obrazami biblijnymi zawartymi w liście Pani Wawelskiej. Zwróćmy uwagę na trzy kwestie poruszone w tym liście: (1) znaczenie odpustów samych w sobie, (2) znaczenie papieża oraz (3) znaczenie odpustu dla poddanych Jadwigi.

Mówiąc o odpustach, królowa używa obrazów źródła i strumienia. Udzielenie odpustu jubileuszowego porównuje do wytryśnięcia „źródła ze skarbu świętej matki Kościoła Katolickiego” w wyniku „przelewającej się pełni łask” („inundantae gratiae plenitudine puteis thesauri sanctae Matris Ecclesiae Catholicae evolvere”). Odpust jest podobny do strumieni z Libanu, które nawadniają także tereny poza tym krajem, a dostęp do tego źródła łaski i władzę nad nim ma papież.

Jadwiga określa papieża mianem „nader łaskawego Pana” („Dominus nimium graciosus”), który „dzierży klucze Kościoła” („Ecclesiae claves gerere”). Według niej zadaniem papieża jest „odnawiać to, co zestarzałe, uzupełniać to, co zaniedbane, przywracać to, co zginęło, ożywiać to, co upadłe”¹¹. Papież jest „słońcem tego świata, którego zadaniem jest oświecenie dobrych i złych czynów”¹², jest „jedynym słońcem świecącym nad wszystkim”, które powinno oświecić także nowo ochrzczonych Litwinów, Rusinów i Wołoszczan, którzy „ukrywali się w cieniu gaju błędów” („sub umbra nemoris errorum latuerunt”). Papież, dzierżący najwyższą władzę w Kościele, powinien odpuszczać winy nawet częściej niż wzywał do tego Chrystus, to znaczy więcej niż siedemdziesiąt siedem razy (Mt 18, 22). Myśląc o wielkoduszności papieża, Jadwiga odwołuje się również do etymologii jego imienia („Bonifacy” pochodzi od *bonum facere* – czynić dobro) – już sam fakt noszenia takiego imienia zobowiązuje do czynienia dobra.

Poddani królowej płoną pragnieniem „pojednania przez wody żywego źródła” („inardescens faucibus sitibundis per aquasque fontis vivi reconciliari cupiens”), jednak są oni podobni do proroka Daniela zamkniętego w jamie lwów (Dn 14, 32–37): jak Daniel, nie mogąc wyjść z grotty, otrzymywał jedzenie od proroka Habakuka posłanego do niego przez anioła Pańskiego, tak poddani Jadwigi mogą uzyskać odpust z ręki papieża.

11 *Jadwiga...*, ed. i tłum. C. Skowron, s. 264. Tekst łaciński tamże, s. 261: „Sanctitatis Vestre muneris sit inveterata renovare, neglecta supplere, deperdita restaurare ac elapsa revocare”.

12 *Jadwiga...*, ed. i tłum. C. Skowron, s. 263. Tekst łaciński tamże, s. 262: „cum sitis sol huius mundi, cuius est bona illustrare et mala vices solis”.

W kontekście już dawno ochrzczonych europejskich krajów, mówiąc o swoich poddanych – stosunkowo niedawno ochrzczonych chrześcijanach – Jadwiga posługuje się kilkoma sugestywnymi obrazami biblijnymi. Ukazują one udzielenie przez Boga łaski tym, którzy krócej znają objawienie Boże niż pozostali wierzący, którzy już od dawna trwają przy objawionym Bogu. Królowa używa obrazu Jezusa i kobiety kananejskiej (Mt 15, 22–28): jak kobieta kananejska, nie mogąc skosztować pokarmu ze stołu pańskiego, byłaby rada zaspokoić swój głód okruchami spadającymi ze stołu jak pies, tak poddani Jadwigi zadowoliliby się łaską odpustu udzielonego tylko dla miasta Krakowa. Nowo ochrzczeni poddani Jadwigi są niczym małe dzieci, które trzeba „karmić się mlekiem życzliwości Stolicy Apostolskiej, jakby piersią z obfitującego w pokarm nieba”¹³. Udzielenie tym właśnie wiernym łaski możliwości uzyskania odpustu w Krakowie upodobniłoby papieża do gospodarza z Jezusowej przypowieści (Mt 20, 1–16), który kilkakrotnie wychodził na rynek szukać pracowników, a po wykonanej pracy wypłacił taką samą wypłatę – denara – tym, którzy pracowali cały dzień, oraz tym, którzy pracowali tylko godzinę. Biblijny denar jest obrazem odpustu, a strumień łaski odpustowej, który wytrysnąłby dzięki papieskiej decyzji, mógłby zwilżyć oschłość serca neofitów. Poddani Jadwigi, którzy nie mogą udać się do Rzymu, a mogliby uzyskać odpust w Krakowie, porównani są ponadto do biblijnej Rut, która, nie mogąc żąć zboża ze żniwiarzami Booza, zadowala się pozostałymi przez nich kłosami (Rt 2, 1–4). Wreszcie poddani Pani Wawelskiej porównani są do Samarytan, którzy cieszą się nawet z krótkiego nawiedzenia przez Chrystusa i są potraktowani przez Mistrza z Nazaretu na równi z Żydami, oraz do Ezawa, który, choć był mniej miłowany przez swojego ojca Izaaka niż jego brat Jakub, także otrzymał od niego błogosławieństwo (Rdz 27, 34–40).

Ksiądz Sachetnik, omawiając możliwy do uzyskania w Polsce odpust jubileuszowy, przedstawił kontekst redakcji supliki Jadwigi oraz zasygnalizował istnienie późniejszych nawiązań polskich autorów do tegoż odpustu, m.in. kazania Stanisława ze Skarbimierza (+ 1431) czy Bartłomieja z Jasła¹⁴, co wskazuje, że odpowiedź Bonifacego IX na suplikę Jadwigi

13 *Jadwiga...*, ed. i tłum. C. Skowron, s. 264. Tekst łaciński tamże, s. 262: „nove prolis intra regni mei limites procreacio lacte favoris Sedis Apostolice tanquam ubere de celo pleno micis educande”.

14 Por. A. Sachetnik, *Prośba świętej Jadwigi...*, s. 258–259. Stanisław ze Skarbimierza (ok. 1360–1431) studiował w Pradze sztuki wyzwolone, których został magistrem

była pozytywna. Nie znając jednak samej treści przywileju odpustowego, ks. Sachetnik snuł hipotezy na temat daty, miejsca i okoliczności jego udzielenia¹⁵. Tymczasem odpis bulli odpustowej zachował się w Regestach Watykańskich¹⁶. Znany był już w 1837 roku Edwardowi Raczyńskiemu, który jej regestr pozostawił w jednym ze swoich rękopisów¹⁷. Fragmenty tego tekstu zostały wydane drukiem przez Irenę Sułkowską-Kuraś i Stanisława Kurasia w ich *Bullarium Poloniae*¹⁸. Całość dokumentu nie została jednak opublikowana, a jej treść nie została do tej pory szczegółowo omówiona w literaturze. Te braki uzupełnimy w poniższych rozważaniach.

W odpowiedzi na suplikę królowej Jadwigi Bonifacy IX wydał w Rzymie u św. Piotra bullę datowaną na 16 października (17 kalendy listopada) 1391 roku. W swojej odpowiedzi papież odwołuje się do decyzji swojego poprzednika, Urbana VI, który wyznaczył na rok jubileuszowy rok 1390 oraz każdy kolejny 33 rok od tej daty i udzielił odpustu zupełnego wiernym za pobożne nawiedzenie czterech rzymskich bazylik: św. Piotra w Watykanie, św. Pawła za Murami, św. Marii Większej oraz św. Jana na Lateranie. Chcąc uzyskać odpust, mieszkańcy Rzymu mieli nawiedzić cztery kościoły przez trzydzieści dni z rzędu, zaś przybysze i pielgrzymi mieli to czynić przez piętnaście dni z rzędu.

w 1385 roku, a następnie studiował prawo, otrzymał doktorat z prawa w Pradze w 1396 roku. Przyczynił się do odnowy Uniwersytetu Krakowskiego, został jego rektorem w 1400 oraz w 1413 roku, był spowiednikiem królowej Jadwigi i kaznodzieją w katedrze wawelskiej, od 1410 roku był kanonikiem katedralnym. Por. R. M. Zawadzki, *Stanisław ze Skarbimierza*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 42, red. K. Lepszy i in., Warszawa–Kraków 2003, s. 76–80; *Clavis scriptorum...*, s. 839–863.

- 15 Por. A. Sachetnik, *Prośba świętej Jadwigi...*, s. 258. Błędne hipotezy ks. Adama Sachetnika powtarza także ks. Michał Jagosz. Por. M. Jagosz, *Beatyfikacja...*, s. 153.
- 16 Archivio Apostolico Vaticano, Registra Vaticana 313, k. 185v–186r.
- 17 *Archiwum sekretne watykańskie w stosunku jego do Polski, czyli spis dokumentów, nadań, listów i urzędzeń, tak politycznych, jako i duchownych, tyczących się dziejów Polski od 10 do 16 wieku, znajdujących się w Sekretnym Archiwum Watykańskim, zebrane przez właściwą Archiwum sekretnego władzę dla Edwarda Raczyńskiego w roku 1837 w Rzymie*, Biblioteka Raczyńskich, Rkps 112, k. 14r. Por. W. Szymborski, *Odpusty...*, s. 353. Edward Raczyński (1786–1845) polski magnat, polityk i mecenas sztuk i nauk, wydawca źródeł. Por. *Edward Raczyński*, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/edward-raczynski#text> (26.10.2024).
- 18 *Bullarium Poloniae*, s. 45–46, nr 251. Por. W. Szymborski, *Odpusty...*, s. 353.

W dokumencie Bonifacy IX przychyła się do prośby królowej Jadwigi przedstawionej w imieniu osób zamieszkujących królestwo Polski, terytory Litwy, Rusi i gnieźnieńskiej prowincji kościelnej, które nie mogły osobiście udać się do Rzymu w celu uzyskania odpustu zupełnego w jubileuszowym roku 1390. Biskup Rzymu wyznacza Jana, opata benedyktyńskiego klasztoru św. Stefana w Carrara w diecezji Padwa, oraz Bylardyna z Werony, kanonika z Vicenzy, na swoich legatów, którzy mają ogłosić jubileuszowy odpust dla mieszkańców wspomnianych ziem oraz przekazać zebrane z tej okazji ofiary na budowę i renowację czterech rzymskich bazylik papieskich¹⁹. Odpust można było uzyskać przez rok, rozpoczynając od Bożego Narodzenia roku 1391. Warunkiem jego uzyskania było podjęcie pokuty, przystąpienie do spowiedzi oraz nawiedzenie przez przynajmniej piętnaście dni z rzędu czterech głównych kościołów królestwa Polski, części Litwy, Rusi lub gnieźnieńskiej prowincji kościelnej, stosownie do miejsca pochodzenia bądź zamieszkania osoby, która chciała uzyskać odpust. Decyzja ta była przejawem papieskiej hojności w szafowaniu odpustami, gdyż możliwość uzyskania odpustu przez rok w całej Polsce i Litwie zdecydowanie przekracza sugerowaną przez Jadwigę możliwość jego uzyskania tylko w Krakowie, i to przez cztery miesiące. Odpust miał być udzielany przez posługę właściwych 40 spowiedników, wywodzących się z zarówno z duchowieństwa diecezjalnego, jak i zakonnego. Bulla przewidywała także, że chorzy oraz ci, którzy nie byli w stanie nawiedzić czterech kościołów, mogli uzyskać odpust, odmawiając stosowne modlitwy i czyniąc dzieła miłosierdzia. Jak zauważyli ks. Adam Sachetnik i Jan Drabina, przywilej odpustu jubileuszowego wydany dla Polski przez Bonifacego IX nie był czymś wyjątkowym: podobnego typu przywileje dotyczące odpustu za odbycie pielgrzymki nie do Rzymu, lecz do bliższego miejsca uzyskało od tegoż papieża wiele innych diecezji europejskich, m.in. w 1393 roku Praga, w 1394 roku Kolonia, Magdeburg czy Miśnia²⁰.

Jak wspomniano, Irena Sułkowska-Kuraś i Stanisław Kuraś w ich *Bullarium Poloniae* opublikowali tylko fragmenty bulli. Poniżej prezentujemy edycję krytyczną całości kopii papieskiej bulli z Regestrów Watykańskich. Chcąc wiernie oddać treść odpisu, przygotowano edycję dyplomatyczną, zachowującą oryginalną ortografię średniowieczną. Choć miejscami tekst

19 Por. J. Drabina, *Papiestwo-Polska w latach 1384-1434*, Kraków 2003, s. 28-29.

20 Por. A. Sachetnik, *Prośba świętej Jadwigi...*, s. 259; J. Drabina, *Papiestwo-Polska...*, s. 29.

jest skomplikowany gramatycznie, podjęliśmy także próbę jego całościowego tłumaczenia.

[RV k. 185v] Bonifacius etc. dilectis filiis Johanni, abbati monasterii sancti Stephani de Carraria ordinis sancti Benedicti Paduane diocesis et Baylardino de Verona canonico Vicentino, Apostolice Sedis nunciis salutem etc.

Dudum felix recordacionis Urbanus papa VI^{us}, predecessor noster ex certis rationabilibus causis ad id eius animum moventibus de consilio etiam fratrum suorum de quorum numero tunc eramus et apostolice potestatis plenitudine statuit, ut universi christifideles vere penitentes et confessi, qui in anno a nativitate Domini nostri Ihesu Christi millesimo trecentesimo nonagesimo proxime preterito tunc futuro et deinceps perpetuis temporibus de triginta tribus annis in triginta tres annos beatorum Apostolorum Petri et Pauli basilicas de Urbe ac Lateranensem et Sancte Marie Maioris de dicta Urbe ecclesias causa devocionis visitarent, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequentur. Ita videlicet, ut quicumque vellet huiusmodi indulgenciam assequi, si Romanus, ad minus triginta continuis, vel interpolatis semel saltem in die, si vero peregrinus aut forensis existeret, modo simili quindecim diebus ad dictas basilicas et ecclesias accedere teneretur prout in ipsius predecessoris litteris inde confectis plenius continetur.

Cum itaque ad Polonie Regnum ac partes Lithuanie et Russie et Gneznensem provinciam pro nonnullis nostris et Romane Ecclesie negociis vos presencialiter destinemus et sicut accepimus nonnullae persone sexus utriusque²¹

Bonifacy itd. drogim synom: Janowi, opatowi klasztoru świętego Stefana zakonu świętego Benedykta w Carrarze w diecezji Padwa i Bylardynowi z Werony, kanonikowi z Vicenzy, nuncjuszom Stolicy Apostolskiej, pozdrowienie itd.

Niedawno nasz poprzednik, świętej pamięci papież Urban VI, z pewnych racjonalnych przyczyn poruszających jego umysł, a także za radą swoich braci, do których wówczas się zaliczaliśmy, pełniąc władzę apostolskiej postanowił, że w dopiero co minionym roku tysiąc trzysta dziewięćdziesiątym od narodzenia naszego Pana Jezusa Chrystusa, i odtąd [w każdym kolejnym roku mającym być obchodzonym] po wieczne czasy co trzydzieści trzy lata, wszyscy prawdziwie pokutujący i wyspowiadani wierni, którzy pobudzeni pobożnością odwiedzą bazyliki świętych apostołów Piotra i Pawła w Mieście oraz kościoły: laterański i Matki Bożej Większej we wspomnianym Mieście, otrzymają najpełniejsze odpuszczenie wszystkich swoich grzechów. Mianowicie w taki sposób, że ktokolwiek chciałby uzyskać tego typu odpust, zobowiązany jest nawiedzić przynajmniej raz dziennie wspomniane bazyliki i kościoły: jeśli jest Rzymianinem, przynajmniej przez trzydzieści z rzędu bądź z przerwami, jeśli natomiast byłby pielgrzymem lub przybyszem, w podobny sposób [nawiedzi wspomniane miejsca] przez piętnaście dni zgodnie z tym, co zostało szerzej opisane w liście spisany przez naszego poprzednika.

Tak więc skoro osobiście wyznaczyliśmy was do [reprezentowania] licznych spraw naszych i Kościoła Rzymskiego w Królestwie Polski, na ziemiach Litwy i Rusi oraz prowincji gnieźnieńskiej, gdy dowiedzieliśmy się, że liczne osoby obojga płci tychże:

21 utriusque] se *add. sed del.*

Regni, parcium et provincie eorundem variis causis impedita infra eundem annum basilicas et ecclesias predictas causa assequendi indulgentiam huiusmodi nequiverunt visitare, nos, qui cunctorum christifidelium salutem intensis desideriis prout ex debito pastoralis officii tenemur, affectamus, volentes ea vobis concedere, per que salute animarum personarum dictorum Regni, parcium et provincie consulere valeatis.

Discrecioni vestre per vos vel alterum vestrum concedendi hac vice auctoritate apostolica omnibus et singulis personis utriusque sexus Regni, parcium et provincie predictorum et cuiuslibet eorum cuiuscumque dignitatis, honoris, status, religionis aut condicionis fuerint, que hoc humiliter pecierunt et de quibus vobis videbitur, ut confessor, quem ex quadraginta presbyteris ydoneis secularibus vel regularibus, quos ad id deputaveritis, quelibet personarum huiusmodi ad hoc duxerit eligendum, eis et earum cuiilibet taliter eligentibus concedere valeat, quod persone huiusmodi taliter eligentes et earum [RV k. 186r] quelibet vere penitentes ac confesse, aliquas saltem III^{or} principales ecclesias in Regni, provincie aut Lithuanie, seu Russie parcium predictorum civitatibus, in quibus, vel quarum diocesis persone predictae originem traxerint aut habuerint incolatam consistentes per dictum confessorem ad hoc eisdem personis et earum cuiilibet deputandis quindecim diebus continuis vel interpolatis, semel saltem in die, incipiendo a festo Nativitatis sancti Domini nostri proxime futuro usque ad unum annum ex tunc immediate secuturum, visitando ille, videlicet que commode poterunt, alie vero, que propter infirmitatem aut religionis honestatem, vel alias legitime impedita fuerint, quominus aliquas ecclesias visitare valeant, aliquas oraciones dicendo, vel alia pia opera faciendo, prout idem confessor eis dixerit iniungendum, perinde huiusmodi indulgentiam assequantur, acsi infra annum huiusmodi per dictum predecessorem statutum ad dictam Urbem venissent ac basilicas et ecclesias ipsius Urbis

Królestwa, ziem i prowincji z różnych przyczyn nie mogły odwiedzić w tamtym roku wskazanych bazylik i kościołów celem uzyskania tego rodzaju odpustu, przeto my, gorąco pragnąc zbawienia wszystkich wiernych i z racji naszego obowiązku pasterskiego, chcąc wam je [możliwości udzielania odpustu] udzielić, [postanawiamy], abyście mogli rozdzielać [odpusty] dla zbawienia dusz osób wspomnianych: Królestwa, ziem i prowincji.

Powagą apostolską jednorazowo [udzielaemy władzy] wam i waszym przedstawicielom, abyście mogli udzielić tego rodzaju [odpustu] wszystkim i każdemu z osobna obojga płci z wspomnianych: Królestwa, ziem i prowincji, niezależnie jakiej byliby godności, tytułu, stanu, zakonu lub kondycji, a którzy o to poproszą i wobec których wydaje się to wam stosowne. [Postanawiamy], aby [każdy] spowiednik wybrany do tego [przez wiernych] spośród czterdziestu odpowiednich kapłanów diecezjalnych bądź zakonnych, których do tego wyznaczycie, mógł udzielić tego rodzaju [odpustu] jakiegokolwiek spośród osób tego rodzaju, które [same] wybrały [spowiedników], a które prawdziwie pokutują, przystąpiły do spowiedzi i co najmniej raz dziennie nawiedzą przez piętnaście dni z rzędu lub z przerwami co najmniej cztery główne kościoły w miastach diecezji Królestwa, prowincji lub ze wspomnianych części ziem Litwy, czyli Rusi, z których te osoby pochodzą lub w których mieszkają. Odpust uzyskać można od święta Narodzenia naszego świętego Pana w najbliższej przyszłości przez najbliższy rok, odwiedzając kościoły osobiście, stosownie do swoich możliwości. Te osoby, które z racji choroby, stanu zakonnego lub innej słusznej przyczyny, nie mogłyby nawiedzić niektórych kościołów, mogą uzyskać ten odpust, jeśli odmówią niektóre modlitwy lub wykonają inne dzieła pobożne, zgodnie z poleceniem spowiednika, tak jakby w ciągu tego rodzaju roku [jubileuszowego] ustanowionego przez wspomnianego [naszego] poprzednika osobiście udały się do wspomnianego Miasta i osobiście nawiedziły wspomniane bazyliki i kościoły tegoż Miasta.

predictas visitassent personaliter, ut prefertur; sic tamen, quod vos vel alter vestrum labores personales et expensas, quos persone huiusmodi pro earum conditionis decencia inveniendō ad ipsam Urbem et in ea morandō ac ab ea recedendō passe fuissent, si propterea ad ipsam Urbem venissent in alia pietatis opera, videlicet pro fabricis et reparacionibus basilicarum et ecclesiarum Urbis predictarum, eisdem personis commutetis, seu commutet; que quidem persone ea, que eis racione huiusmodi commutationis eisdem fabricis et reparacionibus exhibere iniunxeritis et oblationes, quas basilicis et ecclesiis Urbis predictis, si propter ea ad ipsam Urbem venissent, fecissent vobis vel alteri per vos ad hoc deputandō nomine basilicarum et ecclesiarum predictarum recipienti, quos et quem etiam tenore presencium receptores deputamus tradere et assignare integraliter teneantur; que omnia vos eisdem basilicis et ecclesiis predictis nostro mandato inter eas distribuenda quam tocius fideliter et integre destinare curetis super quibus vestram conscienciam oneramus auctoritate apostolica tenore presencium plenam et liberam ac omnimodam concedimus facultatem.

Volumus autem vobisque mandamus quatenus de omnibus, que receperitis, registrum fieri et nos certificare iuretis.

Datum Rome, apud sanctum Petrum, XVII kalendas Novembris, pontificatus nostri anno secundo.

F[ranciscus] de Lanz[anico]²²
de curia
R. de Wecter(?)²³

Jednakże te osobiste trudy i wydatki, które te osoby poniosłyby stosownie do ich możliwości poprzez udanie się do tego Miasta, pobyt w nim i powrót, wy i wasi przedstawiciele zamienicie tymże osobom [na datki] na budowę i naprawy wspomnianych bazylik i kościołów Miasta, tak, jak gdyby [osoby te] przybyły do tegoż Miasta celem uzyskania odpustu i wykonały inne pobożne czyny. Natomiast niech te osoby przekażą wam i wskazanym przez was do tego waszym przedstawicielom to, co nakażecie tym osobom złożyć w wyniku tego rodzaju zamiany celem całkowitego rozdzielenia na poczet budów i napraw oraz ofiary, które złożyłyby na wspomniane bazyliki i kościoły Miasta, gdyby przyszyły do tego Miasta. Niniejszym bowiem pismem mianujemy was i waszych przedstawicieli odbiorcami tychże datków. Powagą apostolską i niniejszym listem udzielamy wam pełnej, wolnej i wszelkiego rodzaju władzy do tego, byście zatroszczyli się, aby to wszystko, co zostało wam dane dla tychże wspomnianych bazylik i kościołów, zostało rozdzielone całkowicie, wiernie i w całości zgodnie z naszym poleceniem, do czego zobowiązujemy wasze sumienie.

Chcemy także i tej kwestii wam rozkazujemy, abyście wykonali regestr wszystkich [datków], które przyjmiecie i poinformowali nas o tym.

Dano w Rzymie, u świętego Piotra, w siedemnaste kalendy listopada, w drugim roku naszego pontyfikatu.

Franciszek z Lanzanico
Z kurii
R. z Wecter

22 Franciscus de Lanzanico (+ 1400), pisarz kancelarii papieskiej od 1380 roku. Por. *Biographical index of the Middle Ages*, t. 2, ed. B. Wispelwey, Saur München 2008, s. 695b.

23 Lekcja miejscowości niejednoznaczna. Wecter to miejscowość w Brugii. Por. *Biographical index...*, t. 2, s. 1142b.

Przyjrząwszy się suplice królowej Jadwigi i odpowiedzi papieża Bonifacego IX z 1391 roku, przejdźmy do omówienia drugiego odpustu związanego z królową Jadwigą, który został udzielony w 2024 roku przez Penitencjarię Apostolską z racji uroczystości jubileuszowych w katedrze wawelskiej, związanych z 650. rocznicą urodzin Wawelskiej Pani.

Na prośbę arcybiskupa Marka Jędraszewskiego, metropolity krakowskiego, Penitencjaria Apostolska na mocy władzy udzielonej jej przez Ojca Świętego Franciszka udzieliła opustu zupełnego wiernym, którzy w dniach 30 maja–8 czerwca 2024 (tj. w dniach nowenny przed uroczystością św. Jadwigi oraz w sam dzień jej uroczystości) uczestniczyli w uroczystościach jubileuszowych w katedrze wawelskiej lub oddali się modlitwie przed relikwiami Świętej, odmawiając modlitwę *Ojcze nasz*, Wyznanie wiary, modlitwę maryjną i wezwanie do świętej Pani Wawelskiej. Odpust mógł być ofiarowany również za dusze wiernych zmarłych cierpiących w czyśćcu, na sposób wstawiennictwa (*per modum suffragii*). Penitencjaria rozciągnęła przywilej odpustowy także na osoby, które nie mogły wychodzić z domu z poważnych przyczyn, udzielając im odpustu za złączenie się duchowo z wawelskimi celebracjami. W celu ułatwienia możliwości uzyskania łask niebieskich, Stolica Święta prosiła kapłanów posługujących w katedrze o hojne szafowanie sakramentem pokuty.

Dyplom z dekretem Penitencjarii Apostolskiej informującym o udzieleniu odpustu i warunkach jego uzyskania został przekazany po uroczystościach odpustowych do zasobu Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej przez proboszcza katedry wawelskiej, ks. Pawła Barana. To już trzeci dokument wystawiony przez Stolicę Świętą za pontyfikatu papieża Franciszka w zasobie Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej²⁴. Dokument odpustowy ma wymiary 29,5 cm × 41,8 cm (wysokość × szerokość), został wydrukowany czarnym tuszem na papierze imitującym wyglądem pergamin. Na marginesach bocznych i górnym

24 Dwa poprzednie to list papieża Franciszka z 26 lutego 2014 roku do kardynała Stanisława Ryłki, prefekta Papieskiej Rady do Spraw Świeckich z okazji 650-lecia konsekracji katedry wawelskiej (faksymile opublikowane w: *Klejnot w koronie. 650-lecie konsekracji katedry krakowskiej*, red. J. Urban, E. Zych, Kraków 2017, s. 9–10) oraz kopia listu papieża Franciszka z 26 kwietnia 2023 roku z okazji 50. rocznicy święceń kapłańskich abp. Marka Jędraszewskiego; tłumaczenie dostępne on-line: *List Ojca Świętego Papieża Franciszka do Arcybiskupa Marka Jędraszewskiego*, <https://diecezja.pl/aktualnosci/list-ojca-swietego-papieza-franciszka-do-arcybiskupa-marka-jedraszewskiego/> (26.10.2024); bez sygnatur.

wydrukowano kolorową bordiurę liściastą, która na środku górnego marginesu jest przerwana i tworzy przestrzeń dla kolorowego herbu Stolicy Apostolskiej: potrójnej złoto-białej tiary papieskiej wraz z kluczami w kolorach srebrnym i złotym przewiązanych czerwonym sznurem. Dyplom podpisany jest przez Penitencjarza Większego, kardynała Angelo De Donatisa²⁵ oraz regenta Penitencjarii, księdza biskupa (wówczas nominata) Krzysztofa Nykla²⁶ i został opieczetowany pieczęcią Penitencjarii Apostolskiej. Poniżej prezentujemy treść dyplomu oraz wykonane przez nas jego tłumaczenie.

Prot. N. 01880/2024-737/24/I
DECRETUM

DEKRET

PAENITENTIARIA APOSTOLICA, ad augendam fidelium religionem animarumque salutem, vi facultatum sibi specialissimo modo a| Sanctissimo in Christo Patre et Domino Nostro, Domino Francisco Divina Providentia Papa tributarum, attentis precibus nuper allatis| ab Exc[elentissimo] Domino Marco Jędraszewski, Archiepiscopo Metropolita Cracoviensi, occasione sollemnum in honorem Sanctae Hedvigis,| Reginae Poloniae celebrationum quae, a die XXX Maii usque ad VIII Iunii MMXXIV peragentur, de caelestibus Ecclesiae thesauris| benigne concedit plenariam Indulgentiam, suetis sub condicionibus (sacramentali Confessione, eucharistica Communionem et orationem ad| mentem Summi Pontificis) a christifidelibus vere paenitentibus atque caritate compulsis lucranda, quam etiam animabus fidelium in| Purgatorio detentis per modum suffragii applicare possint, si Cathedralium ecclesiarum de „Wawel”,

Dla pogłębienia pobożności wiernych i zbawienia dusz, w odpowiedzi na niedawno przedstawioną prośbę Najczcigodniejszego Marka Jędraszewskiego, arcybiskupa metropolity krakowskiego, z okazji uroczystości ku czci Świętej Jadwigi, Królowej Polski, które będą mieć miejsce w dniach 30 maja–8 czerwca 2024, mocą specjalnej władzy nadanej przez najświętszego w Chrystusie naszego Ojca i Pana Franciszka, z Bożej łaski PAPIEŻA, z niebiańskich skarbców Kościoła PENITENCJARIA APOSTOLSKA szczerze udziela odpustu zupełnego pragnącym tego i właściwie usposobionym wiernym, prawdziwie pokutującym i poruszonym miłością pod warunkami (spowiedzi sakramentalnej, komunii eucharystycznej i modlitwy w intencjach Ojca Świętego); [odpusty] mogą być także ofiarowane za dusze wiernych zmarłych cierpiące w czyśćcu, na sposób wstawiennictwa, jeśli [wierni] nawiedzą kościół katedralny na Wawelu

25 Kard. Angelo De Donatis (ur. 1954) został mianowany penitencjarzem większym 6 kwietnia 2024 roku. Por. *Rinunce e nomine*, 06.04.2024, <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2024/04/06/0282/00597.html> (26.10.2024).

26 Ks. Krzysztof Nykiel (ur. 1965) z archidiecezji łódzkiej pełni tę posługę od 26 czerwca 2012 roku. Por. *Rinunce e nomine*, 26.06.2012, <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2012/06/26/0385/00901.html> (26.10.2024). 1 maja 2024 roku papież mianował ks. prałata Nykiela biskupem. Polak przyjął sakrę biskupią 22 czerwca 2024 roku.

in forma peregrinationis inviserint et ibi| iubilariis ritibus devote interfuerint, vel saltem coram Sanctae Hedvigis exuviis per congruum temporis spatium piis vacaverint| considerationibus, concludendis Oratione Dominica, Symbolo Fidei invocationibusque Beatae Mariae Virginis et Sanctae Hedvigis.

Senes, infirmi omnesque qui gravi causa domo exire nequeunt, pariter plenariam consequi poterunt Indulgentiam, conceptam| detestatione cuiusque peccati et intentione praestandi, ubi primum licuerit, tres consuetas condiciones, si coram aliqua imagine iubilariis celebrationibus se spiritualiter adiunxerint, precibus doloribusque suis vel incommodis propriae vitae misericordiam Deo oblatam.

Quo igitur accessus, ad divinam veniam per Ecclesiae claves consequendam, facilius pro pastoralis caritate evadat, haec Paenitentiarum| ex parte rogat ut Parochus et sacerdotes opportunis facultatibus ad confessiones excipiendas praediti, prompto et generoso animo, celebrationem| Paenitentiae sese praestent.

Praesenti pro hac vice tantum valituro. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae, ex aedibus Paenitentiarum Apostolicarum, die XXVIII mensis Maii, anno Dominicae Incarnationis MMXXIV.
-/ Angelus card. De Donatis Paenitentiarum Maior
-/ Christophorus Nykiel Regens
/Sigillum Paenitentiarum Apostolicarum/

w formie pielgrzymki i tam wezmą udział w celebracjach jubileuszowych lub przynajmniej oddadzą się pobożnej medytacji przez pewien właściwy czas przed relikwiami świętej Jadwigi, kończąc ją Modlitwą Pańską, Symbolem Wiary i wezwaniami do Najświętszej Maryi Panny i Świętej Jadwigi.

Osoby starsze, chore i wszyscy, którzy z poważnych powodów nie mogą wychodzić z domu, także mogą dostąpić odpustu, odżegnawszy się od jakiegokolwiek grzechu i wzbudziwszy intencję wypełnienia trzech zwyczajowych warunków [uzyskania odpustu], kiedy tylko będzie to możliwe, jeśli złączą się duchowo z celebracjami jubileuszowymi przed jakimkolwiek obrazem i ofiarują miłosiernemu Bogu swoje modlitwy i cierpienie lub niedogodności swojego życia.

Aby więc dostęp do Bożej łaski udzielanej przez klucze Kościoła był łatwiejszy, z miłości duszpasterskiej niniejsza Penitencjaria usilnie prosi, aby proboszcz i kapłani posiadający właściwe kompetencje do przyjmowania spowiedzi, oddawali się z ochoczym i hojnym sercem celebracji sakramentu pojednania.

Niniejszy odpust ma charakter jednorazowy. Wbrew jakimkolwiek przeciwnym zarządzeniom.

Dano w Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej, dnia 28 maja w 2024 roku od Wcielenia Pańskiego.
-/ Angelo kard. De Donatis Penitencjarz Większy
-/ Krzysztof Nykiel Regens
/Pieczęć Penitencjarii Apostolskiej/

***

Choć kontekst i okoliczności możliwości uzyskania odpustu zupełnego w 1392 roku i w 2024 roku były zupełnie różne, zwornikiem łączącym te dwa przywileje była królowa Jadwiga. W ten sposób Pani Wawelska jawi się nie tylko jako dobrodziejka troszcząca się o dobrobyt swojego królestwa i jego dobro doczesne, lecz także jako współżyczelka troszcząca się o dobro wieczne jej poddanych i czcicieli.

Bibliografia

Archiwalia

- Archivio Apostolico Vaticano, Registra Vaticana 313.
- Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Dokument Penitencjarii Apostolskiej udzielającej odpust na 650. jubileusz urodzin św. Jadwigi Królowej [bez sygnatury].
- Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Kopia listu papieża Franciszka z dn. 26 kwietnia 2023 roku z okazji 50. rocznicy święceń kapłańskich arcybiskupa Marka Jędraszewskiego [bez sygnatury].
- Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej, List papieża Franciszka z dn. 26 marca 2014 roku z okazji 600-lecia konsekracji katedry wawelskiej [bez sygnatury].
- Biblioteka Jagiellońska, Rękopis 2192.

Źródła drukowane

- Bullarium Poloniae*, t. 3: 1378–1417, red. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Romae–Lublina 1988.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, wyd. 2 poprawione, Poznań 2018.
- Kodeks prawa kanonicznego: promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*, tłum. P. Majer, L. Adamowicz, Poznań 2022.
- Konstytucja apostolska papieża Pawła VI „Indulgentiarum Doctrina” z dnia 1 I 1967*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 20 (1967) nr 1, s. 1–13.
- Wykaz odpustów: normy i nadania. Wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 r.*, Katowice 2012.

Opracowania

- Biographical index of the Middle Ages*, t. 2, ed. B. Wispelwey, Saur München 2008.
- Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae*, oprac. J. Kaliszuk, A. Pieniądz, P. Węcowski, K. Skwierczyński, Kraków 2019.
- Drabina J., *Papiestwo–Polska w latach 1384–1434*, Kraków 2003.
- Edward Raczyński, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/edward-raczynski#text> (26.10.2024).
- Fois F., *Il Giubileo del 1300*, „Archivum Historiae Pontificiae” 38 (2000), s. 23–40.
- Frankl K., *Papstschisma und Frömmigkeit. Die Ad instar-Ablässe*, „Römische Quartalschrift” 72 (1977), s. 57–124, 184–247.

- Frugoni A., *Il giubileo di Bonifacio VIII*, ed. A. de Vincentiis, Roma 2000.
- Jadwiga Królowa polska prosi papieża Bonifacego IX o odpust jubileuszowy uzyskiwany w kościołach krakowskich, ed. i tłum. C. Skowron, w: *Dzieło Jadwigi i Jagiełły: w sześćsetlecie chrztu Litwy i jej związków z Polską*, wybór i oprac. W. Biliński, Warszawa 1989, s. 261–265.
- Jagosz M., *Beatyfikacja i kanonizacja Świętej Jadwigi Królowej*, Kraków 2003 (Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, 15).
- Jenks S., *Documents on the papal plenary indulgences, 1300–1517: preached in the Regnum Teutonicum*, Leiden–Boston 2018.
- Jung-Inglessis E. M., *Rok Święty w Rzymie: historia i terażniejszość*, tłum., oprac. i red. E. Osiecki i in., Warszawa–Opole 2000.
- Kirsch P., *Der Portiunkula-Abläss, eine kritisch-historische Studie*, Tübingen 1906.
- Klejnot w koronie. 650-lecie konsekracji katedry krakowskiej*, red. J. Urban, E. Zych, Kraków 2017 (Biblioteka kapitulna na Wawelu, 10).
- Krakowiak C., Staszewicz M., *Rok jubileuszowy, rok święty*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 17, red. E. Giglewicz i in., Lublin 2012, kol. 321– 234.
- List Ojca Świętego papieża Franciszka do Arcybiskupa Marka Jędraszewskiego*, <https://diecezja.pl/aktualnosci/list-ojca-swietego-papieza-franciszka-do-arcybiskupa-marka-jedraszewskiego/> (26.10.2024).
- Margerie B. de, *Tajemnica odpustów*, tłum. K. Dybeł, Kraków 2008.
- Nikolaus P., *Geschichte des Ablasses im Mittelalter vom Ursprunge bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts*, vol. 1–3, Paderborn 1922–1923.
- Promissory notes on the treasury of merits. Indulgences in late medieval Europe*, ed. R. N. Swanson, Leiden 2006 (Brill’s Companions to the Christian Tradition, 6).
- Rinunce e nomine*, 06.04.2024, <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2024/04/06/0282/00597.html> (26.10.2024).
- Rinunce e nomine*, 26.06.2012, <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2012/06/26/0385/00901.html> (26.10.2024).
- Sachetnik A., *Prośba świętej Jadwigi królowej o pierwszy odpust jubileuszowy w Polsce*, w: *Dzieło Jadwigi i Jagiełły: w sześćsetlecie chrztu Litwy i jej związków z Polską*, wybór i oprac. W. Biliński, Warszawa 1989, s. 253–260.

- Shaffern R. W., *Dominicans, indulgences and imperial rivalry in fourteenth-century Germany*, Lewiston 2014.
- Szymborski W., *Odpusty w Polsce średniowiecznej*, Kraków 2011.
- Webb D., *Pardons and pilgrims*, w: *Promissory notes on the treasury of merits. Indulgences in late medieval Europe*, ed. R. N. Swanson, Leiden 2006, s. 241–275
- Wójcik K., *Bartłomiej z Jasta*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 2, red. F. Gryglewicz i in., Lublin 1985, kol. 78.
- Zawadzki R. M., *Stanisław ze Skarbimierza*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 42, red. K. Lepszy i in., Warszawa–Kraków 2003, s. 76–80.

Abstrakt

Wojciech Baran

Królowa Jadwiga i odpusty jubileuszowe

Z osobą królowej Jadwigi związane są dwa papieskie przywileje odpustowe. Pierwszy – udzielony z racji celebrowanego w 1390 roku w Rzymie roku jubileuszowego – uzyskała dla swych poddanych sama królowa. Z powodu trudności związanych z pielgrzymką do Rzymu Pani Wawelska w przepięknej literacko suplice poprosiła papieża Bonifacego IX o możliwość uzyskania odpustu jubileuszowego poprzez pielgrzymkę do kościołów Krakowa w przeciągu czterech miesięcy od ogłoszenia papieskiego dokumentu. 16 października 1391 roku papież wydał bullę, w której udzielił odpustu zupełnego – można go było uzyskać przez rok od Bożego Narodzenia 1391 roku za nawiedzenie czterech głównych kościołów w Polsce, Litwie, na Rusi bądź w metropolii gnieźnieńskiej, co znacznie przekraczało hojnością suplikę polskiej królowej. Drugi odpust związany ze Świętą Jadwigą został udzielony przez Penitencjarię Apostolską na mocy władzy nadanej przez papieża Franciszka 28 maja w 2024 na prośbę arcybiskupa krakowskiego Marka Jędraszewskiego z okazji obchodów 650-lecia urodzin św. Jadwigi. Odpust ten mogli uzyskać wierni, którzy w dniach 30 maja–8 czerwca 2024 roku pobożnie uczestniczyli w uroczystościach jubileuszowych w katedrze wawelskiej i pomodlili się przy relikwiach świętej. Artykuł zawiera łacińskie edycje tekstów przywilejów odpustowych oraz ich tłumaczenie na język polski.

Słowa kluczowe:

odpust zupełny, królowa Jadwiga, rok jubileuszowy, Bonifacy IX, papież Franciszek, katedra wawelska

Abstract

Wojciech Baran

Queen Hedwig and jubilee indulgences

Two papal indulgence privileges are associated with the person of Queen Hedwig. The first is related to the Jubilee Year celebrated in Rome in 1390. Because of the difficulties associated with the pilgrimage to Rome of Queen Jadwiga's subjects, the Lady of Wawel, in a beautifully literary supplication, asked Pope Boniface IX for the possibility of obtaining the jubilee indulgence by making a pilgrimage to the churches of Cracow within four months of the announcement of the papal diploma. On October 16, 1391, the pope issued a bull granting a plenary indulgence that could be obtained for one year from Christmas 1391 for visiting the four main churches in Poland, Lithuania, Ruthenia or in the metropolis of Gniezno, which far exceeded the Polish Queen's request. The second indulgence related to St. Hedwig was granted by the Apostolic Penitentiary under the authority granted to it by the Holy Father Francis on May 28, 2024, at the request of Marek Jędraszewski Archbishop of Cracow on the occasion of the 650th anniversary of St. Hedwig's birth. The indulgence could be obtained by the faithful who piously participated from May 30 to June 8, 2024 in the jubilee celebrations at Wawel Cathedral and prayed at the saint's relics. The edition of the papal indulgences and their Polish translation are included in the article.

Keywords:

plenary indulgence, Queen Hedwig, jubilee year, Boniface IX, Pope Francis, Wawel Cathedral